

תערובת מיניאטורות של קבוצת 10+

הארץ / 28.10.66 / תע' קבוצתית / גלריה "גורדון" / תל-אביב

הרמה הכללית של התערובה גבוהה להפליא; זוהי תערובה מלאה חיוניות, תוססת, רחוקה משגרה, כשרוב המוצגים - למרות היותם לעיתים אקספרימנטליים - מגיעים לדרגה גבוהה של גיבוש.

התערובה מרוכזת סביב אתגר שהועמד לפני המשתתפים - הפורמאט המיניאטורי. לפני המשתתפים הועמד גודל מירבי של 20x20 ס"מ, בו יוכלו לעצב את מוצגיהם. פורמאט קטן זה הובן בצורות שונות על ידי משתתפים שונים. נוצר כאן מעין רצף, שבקצהו האחד אמנים שתפסו את הפורמאט הפעוט כהזדמנות להציג ציורים מוקטנים או דגמים ליצירות מונומנטאליות, ובקצהו השני, אמנים שהתייחסו לפורמאט זה כאל אתגר ליצור מיניאטורות במובן החמור של המושג, היינו, יצירות שלא רק מימדיהן קטנים, אלא גם מחייבות שינויים בטכניקה ובעיצוב.

טבעי הדבר, שדווקא הפסלים שבחבורה נוטים יותר לעצב דגמים קטנים ליצירות שהן מונומנטליות יותר באופיין. בולטים בגישה זו מוצגיהם של מנשקה קדישמן, בוקי שוורץ ופנחס עשת. יצירותיהם של פסלים אלה - במיוחד של שני הראשונים - מצביעות במפורש על היותן דגם לפסלים גדולי-מימדים (ליד אחד המוצגים של בוקי שוורץ מופיע אפילו דגם אדם, המסמן מהו "הגודל הטבעי" של הפסל המרומז בדגם). שלושה אמנים אלה מעלים מוטיבים המאפיינים את סגנונם האישי והמופיעים בכל יצירותיהם בעלות המימדים הגדולים. שונה מעט המצב ביחס לדני שוורץ ואהרון דוקטור. דני שוורץ מעלה בעיקרו של דבר רעיונות פלסטיים יותר מאשר יצירות, בהם מובאים הרעיונות עד מסקנותיהם הסופיות. גישה זו מרומזת גם בגמר חסר הליטוש, המצביע על חשיבות הרעיון ועל זלזול משהו בביצוע. הרעיונות, מאידך גיסא, מעניינים ויכולים להיות פוריים (אם כי לא לגמרי חדשים, אך בכך אין כל רע). דוגמא להצגת רעיון כזה יכול לשמש האובייקט העשוי שכבות זכוכית צלולה המודבקת לריבוע; על השכבות מודבקות דמויות אדם ומכוניות היוצרות - לאחר חיבור הזכוכיות זו לזו - תפיסת חלל עשיר ורב אפשרויות (רעיון כזה הופיע - אם כי בצורה פרימיטיבית יותר - באחד מציוריו הניסיוניים של שלום סבא שהוצג בארץ עוד בשנות החמישים). אהרון דוקטור מציג פסל אחד שהוא, אמנם, מעין דגם לפסל גדול יותר (קרוב ברוחו לפסל שהציג אמן זה ב"סלון הסתיו"), אך לידו מופיעים שני פסלים (אם אמנם הם נכללים בקטגוריה של פסל במובן המקובל - למעשה אלה הם אובייקטים שאינם פיסול ואינם ציור אלא משהו משניהם כאחד) הבנויים על מוטיבים גיאומטריים וצבעוניות של ה"אופ ארט". המאפיין מוצגים אלה - ו"מחריג" אותם במשהו מאותו רצף שהוזכר לעיל - הוא היותם, למעשה, "מעבר" למימד טבעי; במילים אחרות, אפשר לתארם גם במימדים אחרים גדולים יותר (או אף קטנים יותר) מבלי שיהול שינוי מהותי במשמעותם. גם טוביה בארי, למרות שהוא מוכר דווקא מתחריטים שהם בדרך כלל קטני-מימדים,

מיוצג הפעם על ידי אובייקטים בנויים מצורות גיאומטריות צבועות. צורות אלה, שהופיעו והעסיקו גם את תחריטיו של טוביה בארי, אינן אמנם דגמים לפיסול גדול, אך מהוות מעין דגמים למספר צורות יסוד בציוריו של אמן זה המאופיינים, למרות הפורמאטים הקטנים, בגישה שהיא דווקא מונומנטאלית. באובייקטים, שלא כבתחריטים וביצורים, מסולק מימד החלל המשמש מסגרת התייחסות לצורות ונותר מוצר שהוא דקורטיבי בעיקרו.

במקביל לפסלים ולטוביה בארי, מצויים בתערוכה גם ציורים רבים שהם למעשה הקטנה של ציור גדול יותר. נורה פרנקל מציגה מספר ציורים שהם מעין ציור וניתוח צורני של הציור בעת ובעונה אחת; יוסף גטניו ומיכאל ארגוב מציגים ציורים שבהם שולטת הגישה של ציור במימדים רגילים - אם כי הפעם, כמוכן, הפורמאט קטן. מיכאל ארגוב נזהר כראוי מלהילכד בפח של הקטנת ציור. ציוריו של ניסים מבורך חורגים בפירוש מתפיסת המיניאטורות וההקשר היחיד של ציור הוא באסוציאציה לאיקונין ביזאנטי, המחזקת בקווי מתאר שחורים וברקע המוזהב.

קרוב יותר לכיוון הקצה המייצג את התפיסה של המיניאטורה במובן החמור, מצויות יצירותיהם של אלימה ריטה, דידה עוז, גילה צור ואון. אצל אלימה יש דינאמיקה חזקה של משיכת מכחול והזוהר המיוחד של הצבעים הפלורצנטיים. גילה צור מדגישה יותר את משיכת המכחול כמעצבת צורה, שהיא בעת ובעונה אחת גם קו-מתאר. עד תערוכה זו קשה היה לשער שאפשר לעצב בפורמאט זעיר את האווירה המשלה-סוריאליסטית והמרחפת של גילה צור - מבחינה זו ציוריה בתערוכה הנוכחית הם בבחינת הפתעה. דידה עוז עוסקת בנושאים המעסיקים אותה בציוריה הגדולים והיא מצליחה ליצור כאן ריכוז, העולה גם על זה שבציוריה הגדולים, דבר המקרב אותם למיניאטורות ממש. און יוצר אסמבלאז'ים שאינם מחייבים "הגדלה", אך העיצוב הצבעוני מגושם ופוגם בבהירות המעבר ממפלס למפלס (מעין קריעת מסכים) המהווה את עיקר המבנה הצורני.

בקוטב המציין את אלה שניגשו לפורמאט הזעיר כאל מיניאטורה במובנה החמור, מצויות יצירותיהם של ציונה שמשי, המיוצגת על ידי מספר עבודות קרמיקה (ללא כל קשר לקרמיקה שימושית) המצוינות באווירה הפיוטית ובהומור הקודר, המאפיינים את כל יצירתה. מיטשל בייקר בווריאציות המוקדשות לנושאים מהמיתולוגיה היוונית. נושאים אלה, המהווים בעת ובעונה אחת גם וריאציות זה על זה, נתפסים בהקשר אסוציאטיבי-סימבולי ומעוצבים בגישה המשתמשת בהישיגי המונטאז' והקולאז' בהם מגיע מיטשל בייקר לריכוז רב ביותר. מלבד ערכן של המיניאטורות הבודדות של אמן זה, מהווה צירופן יחד את אחד המוצגים המאלפים בתערוכה. רפי לביא שבנוסף לשימוש במוטיבים המקובלים עליו (השימוש בקו כאירוע וככתם וכו') מופיעים במיניאטורות שלו גם מוטיבים חדשים המקרבים אותן במשהו לאמנות ה"פופ" (הפרפראזה על מוטיב "ג'יימס בונד 007", ההדבקות וכו') וצבעוניות הנעזרת גם בצבעים פלורצנטיים. בריזיט קודרן מיוצגת בשני תחריטים פעוטים ומעורנים, שעולמם הפיוטי קרוב לעיטורים של ימי הביניים. ביאנקה אשל-גרשוני מציגה מספר עבודות כסף, המוכיחות מעבר לכל ספק, שגישה היסודית היא זו של פיסול מיניאטורי במלוא מובן המילה. יש במוצגיה משהו מאווירת החפצים המאגיים - מעין תרפים מודרניים.

פנים חדשות בתערוכה הם אלה של בתיה אפולו, ולכריס הכניסה זכתה בשל כמה מהיצירות המוזרות והקסומות ביותר שבתערוכה. לא זו בלבד שמוצגיה הם מיניאטורות במלוא מובן המילה, בהזכירן, מבחינה טכנית ומבחינת תפיסה, את המיניאטורות הקדומות, אלא שיש בהן ביטוי לעולם מוזר, פרימיטיביסטי-מאגי ולא מעט מהמיסטי והמורבידי. ציוריה מגיעים לאחידות רבה והם בעלי עוצמה רגשית, מבלי להשתמש באפקטים רגשניים. גם המסגרות המסוגננות ושמות הציורים מגבירים את עוצמתם של ציורים מוזרים אלה.

יוצאי דופן בתערוכה הם מוצגיהם של גר אולמן ועדית אדי. גר אולמן עדיין קרוב מדי לתחום הגראפי-דקורטיבי, וציוריו, עם היותם אסתטיים מאוד מעלים הד חזק מדי של דקורטיביות ואלגנטיות לשמה. פסלוני הקרמיקה של עדית אדי אף הם דקורטיביים בעיקרם, מצועצעים מדי ומשתייכים יותר לתחום האמנות השימושית. זוהי תערוכה שכל חובב אמנות חייב לראותה.